

# YENİ TÜRK TİCARET KANUNU ÇERÇEVESİNDE ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ İLE ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ ARASINDAKİ İŞBÖLÜMÜ İTİRAZININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. İbrahim ERCAN\*

## ÖZET

Türk Hukukunda asliye ticaret mahkemeleri, özel mahkeme olarak değil, asliye mahkemelerinin bir dairesi şeklinde düzenlenmişlerdir. Bununla birlikte, asliye ticaret mahkemeleri ile asliye mahkemelerinin diğer dairesi olan asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, asliye mahkemeleri dışında kalan mahkemelerin birden fazla dairesi arasındaki ilişkiden farklı bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Buna göre, asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, ne bir görev ilişkisi, ne de aynı mahkemenin birden çok dairesi arasındaki ilişki gibi adi bir işbölümü ilişkisidir. Bu konuda eski ve yeni Ticaret Kanunlarımız kendine özgü bir işbölümü kabul etmişlerdir. 6762 sayılı TTK m. 5/3'te asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin, iş alanına ilişkin bir ilk itiraz olduğu ifade edildikten sonra, iş bölümü itirazının kabulü halinde verilecek gönderme kararından sonra, nasıl hareket edileceği konusunda HUMK'nun görevsizlik kararı üzerine yapılacak işlemlere ilişkin hükümlerine yollama yapılmıştır. Bu konuya ilişkin HUMK m. 193'te kararın kesinleşme tarihinden itibaren 10 gün içinde yeniden dilekçe verilmesi veya çağrı kâğıdı tebliğ edilmesi gerekir. Sürenin başlangıcı konusundaki tereddüt ise, 11.10.1976 tarih ve E. 1976/5, K. 1976/5 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile çözülmüştür. Dolayısıyla gönderme kararının tefhim veya tebliğinden itibaren 10 gün içinde harekete geçilmesi gerekmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 5/3'te ise, 6762 sayılı Kanundan farklı olarak, bir taraftan sürenin başlangıcını İçtihadı Birleştirme Kararı çerçevesinde açıkça düzenlerken, diğer taraftan sürenin 10 gün olduğunu hükme bağlamıştır. Diğer taraftan maddenin son fıkrasında ise, tıpkı 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, görevsizlik sebebiyle dava dilekçesinin reddi halinde yapılacak işlemlere ve bunların tabi oldukları sürelerle ilişkin usul hükümlerinin iş alanına ilişkin ilk itiraz halinde de uygulanacağını hükme bağlamıştır. Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemleri düzenleyen HMK m. 20'de bu işlemlere ilişkin olarak süreyi iki hafta olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla 6102 sayılı Kanununun 5 inci maddesinde iki farklı süre öngörülmüş bulunmaktadır. Bu sürelerden hangisinin geçerli olması gerektiği irdelenmesi gereken bir husustur. İşte bu çalışmada başta yukarıda ifade edilen mesele olmak üzere, asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki işbölümüne ilişkin bazı konular tartışılmaya çalışılacaktır.

**Anahtar kelimeler:** İş Bölümü İtirazı, Asliye Ticaret Mahkemeleri, Asliye Hukuk Mahkemeleri, Yeni Türk Ticaret Kanunu

---

\* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

**ABSTRACT**

*In Turkish Law, commercial court of first instance is established as a chamber of civil court of first instance but not as a special court. However, the relationship between commercial court of first instance and civil court of first instance is regulated differently from the relationship between more than one chambers of courts outside of the civil court of first instance. According to this, the relationship between civil court of first instance and commercial court of first instance either is not duty relationship or regular relationship between chambers of same court. The old and new Commercial Laws have been accepted a particular division of labour.*

*In Turkish Commercial Law numbered 6762 it is said that the relation ship between commercial court of first instance and civil court of first instance is a first appeal against labour field and with the decision of sending when the the appeal is accepted, the procedure to be fallowed would be determined according to the Articles in Civil Procedure Law. In Civil Procedure Law Article 193 from the final decision in 10 days a fresh memorial should be given and the call paper should be notified. The dispute about the initiation of the time is solved by the landmark decision of the 11.10.1976 numbered E.1976/5, K. 1976/5. Accordingly, there is need to act in 10 days from the notification or realisation of decision to send.*

*Article 5/3 of 6102 numbered Turkish Commercial Law differently from 6762 numbered Law is regulating on one hand the initiation of the time according to the Landmark decision, on the other hand is regulating that the time is 10 days. On the other hand, in the last paragraph same with 6762 numbered Law, it is regulated that the decrees that should be applied to procedures in the situation of rejection the case memorial because of lack of subject-matter jurisdiction would be applied in the appeal to labour division as well. Article 20 of Civil Procedure Law which regulates procedures to be fallowed after lack of subject matter and lack of teeritorial jurisdiction determines 20 days for those procedures. Therefore, there are two different prescribed times according to Article 5 of 6102 numbered Law. The problem of which one of these times would be applied is a matter to be analysed.*

*In this study therefore, firstly the issue that touched upon above and the labour division between commercial court of first instance and civil court of first instance would be analysed.*

**Keywords:** *appeal of labour division, commercial court of first instance, civil court of first instance, New Turkish Commercial Code.*

\*\*\*

## I. GİRİŞ<sup>1</sup>

Türk Hukukunda asliye ticaret mahkemeleri özel mahkeme olarak değil, asliye mahkemelerinin bir dairesi şeklinde düzenlenmişlerdir. Bununla birlikte, asliye ticaret mahkemeleri ile asliye mahkemelerinin diğer dairesi olan asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, asliye mahkemeleri dışında kalan mahkemelerin birden fazla dairesi

<sup>1</sup> Bu tebliğ sunulduktan sonra 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5 nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları 6335 sayılı Kanunu'nun 2 nci maddesiyle değiştirilmiştir. Söz konusu değişikliğe göre 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 5 nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının son hali şu şekildedir:

(3) Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır.

(4) Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder.

Görüldüğü üzere, yapılan değişiklik ile hem asliye ticaret mahkemelerinin yapısı, hem de Türk Hukukunda uzun süreden beri uygulanmakta olan asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuku mahkemeleri arasındaki işbölümü ilişkisi değiştirilmiştir. Buna göre, artık asliye ticaret mahkemelerinin asliye mahkemelerinin bir alt türü olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca üçüncü fıkrada açıkça, asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişkinin bir görev ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur. Bu nedenle, bizim bu tebliğde tartıştığımız birçok husus bu şekilde güncelliğini yitirmiş olmaktadır.

Esasen 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde ticaret mahkemesinin bulunduğu yerlerde ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki, bir görev ilişkisi olarak kabul edilmekteydi (Bkz. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 11.10.1976, E. 5 (YKD., 1977, C. 3. S. 1. s 7; **Arkan, Sabih**, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Hazırlanmış 15. Baskı, Ankara 2011, s. 108 dp. 1). Daha sonra 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanması aşamasında asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki özellikle Hırş'ın gayretleriyle (özel) bir işbölümü olarak düzenlenmiştir (Bu konuda bkz. **Hırş, E.**, Yeni Ticaret Mahkemesi Teşkil Edilmeyeceksin Temyiz Mes'elesini Halletmelidir, İktisadi Yürüyüş, S. 1 Y. 1 1940, s. 22 vd.).

Şimdi 6335 sayılı Kanun ile tekrar eskiye dönmüş oldu. Ancak bu dönüş yapılırken, Hırş'ın ortaya koyduğu tereddütlerin ortadan kalktığına ilişkin kesin bir şey söylemek zordur. Zira işbölümü ile görev arasında hüküm ve sonuçları bakımından önemli farklar bulunmaktadır. Gerçekten, işbölümü itirazı bir ilk itiraz olduğu için ancak mahkeme tarafından ilk itiraz için belirlenen sürede itiraz yapılması halinde dikkate alınırken, görev bir dava şartı olduğu için, her zaman ileri sürülebilir ve mahkeme tarafından kendiliğinden dikkate alınması gerekir. Daha önemlisi, işbölümüne uyulmadan karar verilmesi, tek başına bir bozma sebebi değildir, hüküm mahkemesinin görevsiz olması mutlak bir bozma sebebidir. Gerçi 6335 sayılı Kanun ile TTK m. 5/4'de yapılan değişiklik ile asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olmasının, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, böyle bir durumda hükmün de bozulmaması gerekir. Ancak asliye ticaret mahkemesinin bulunduğu yerlerde, bunun mutlak bir bozma sebebi olacağından şüphe etmemek gerekir. Dolayısıyla, asliye hukuk mahkemesi tarafından hükme bağlanan bir ticari dava, esas yönünden isabetli olsa bile, sırf hüküm asliye ticaret mahkemesi tarafından verilmediği için, aynı şekilde asliye ticaret mahkemesi tarafından hükme bağlanan ticari olmayan bir dava sadece hüküm asliye hukuk mahkemesi tarafından verilmediği için bozulabilecektir. Böyle bir durumda esas, usule feda edilmiş olmayacak mıdır?

Öte yandan değişikliğin gerekçesinde, "Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki göreve ilişkin usul hükümlerinin uygulanması bakımından ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesine yönelik olarak maddede değişiklik yapılmıştır" denilmektedir. Ancak elimizde, uygulamada ne gibi tereddütlerin bulunduğu, en önemlisi yapılan değişiklikle tereddütlerin giderileceği, yani daha iyi olacağına ilişkin somut veriler de bulunmamaktadır.

arasındaki ilişkiden farklı bir düzenlemeye tabi tutulmuştur<sup>2</sup>. Buna göre, asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, ne bir görev ilişkisi, ne de aynı mahkemenin birden çok dairesi arasındaki ilişki gibi adı bir işbölümü ilişkisidir. Bu konuda eski ve yeni Ticaret Kanunlarımız kendine özgü bir işbölümü kabul etmişlerdir.

6762 sayılı TTK m. 5/3'de asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin, iş alanına ilişkin bir ilk itiraz olduğu ifade edildikten sonra, iş bölümü itirazının kabulü halinde verilecek gönderme kararından sonra, nasıl hareket edileceği konusunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun görevsizlik kararı üzerine yapılacak işlemlere ilişkin hükümlerine yollama yapılmıştır. Bu konuya ilişkin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 193'e göre kararın kesinleşme tarihinden itibaren 10 gün içinde yeniden dilekçe verilmesi veya çağrı kâğıdı tebliğ edilmesi gerekir. Sürenin başlangıcı konusundaki tereddüt ise, 11.10.1976 tarih ve E. 1976/5, K. 1976/5 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile çözülmüştür. Dolayısıyla gönderme kararının tefhim veya tebliğinden itibaren 10 gün içinde harekete geçilmesi gerekmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 5/3 ise, 6762 sayılı Kanundan farklı olarak, bir taraftan sürenin başlangıcını İçtihadı Birleştirme Kararı çerçevesinde açıkça düzenlerken, diğer taraftan sürenin 10 gün olduğunu hükme bağlamıştır. Ancak aynı zamanda maddenin son fıkrasında da, tıpkı 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, görevsizlik sebebiyle dava dilekçesinin reddi halinde yapılacak işlemlere ve bunların tabi oldukları sürelerle ilişkin usul hükümlerinin iş alanına ilişkin ilk itiraz halinde de uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemleri düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 20 nci maddesi bu işlemlere ilişkin olarak süreyi iki hafta olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla 6102 sayılı Kanununun 5 inci maddesinde iki farklı süre öngörülmüş bulunmaktadır. Bu sürelerden hangisinin geçerli olması gerektiği irdelenmesi gereken bir husustur.

İşte bu çalışmada başta yukarıda ifade edilen mesele olmak üzere, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki işbölümüne ilişkin bazı konular tartışılmaya çalışılacaktır.

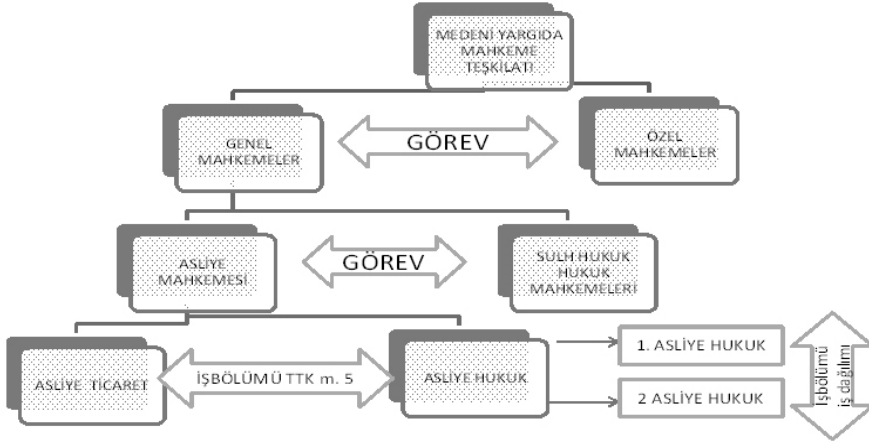
## II. GENEL BİLGİLER

### 1. İşbölümü İtirazı Kavramı

Bilindiği üzere medeni yargıda mahkemeler genel ve özel mahkemeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Genel mahkemeler de asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Nihayet asliye mahkemeleri de asliye hukuk ve asliye ticaret mahkemeleri şeklinde bir ayırıma tabi tutulmuştur. Özel mahkemeler ile genel mahkemeler ve asliye mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki bir görev ilişkisi iken, asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki bir işbölümü ilişkisidir. Ancak bu işbölümü ilişkisi, bir yerdeki birden fazla asliye hukuk mahkemeleri arasındaki işbölümü ilişkisinden iki yönden farklıdır. Buna göre;

<sup>2</sup> Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, 7. Baskı, İstanbul, 2000, s. 181; Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul hukuku Ders Kitabı, 22. Baskı, Ankara, 2011, s. 85; Pekcamtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerin Göre Medeni Usul Hukuku, 12. Bası, Ankara, 2011, s. 89; Karşlı, Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, İstanbul, 2011, s. 115 – 117. Uygulamada Yargıtay da asliye ticaret mahkemelerinin, asliye mahkemelerinin bir dairesi şeklinde çalışan bir mahkemeden ibaret olduğunu belirtmektedir. (15. HD. 8.4.1983 T., 1983/773 E., 1983/861 K., (YKD. 1983/8, s. 1216 - 1271).

1. Ticaret Mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki işbölümü kanuna dayanmaktadır (TTK m. 5)
2. Asliye ticaret ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki işbölümü ilişkisinde taraflar işbölümü itirazında bulunabilirler. Diğerinde ise bulunamazlar.



Türk Kanun koyucusu bir taraftan ticari davalardaki işbölümünü diğer davalardaki işbölümünden farklı hükümlere bağlarken, diğer taraftan görev ilişkisinden de farklı hükümlere tabi kılmıştır. Gerçekten işbölümü itirazı bir ilk itiraz iken, görev itirazı bir dava şartıdır. Ticari bir davanın hukuk mahkemesi, ticari olmayan bir davanın ticaret mahkemesi tarafından görülmesi hükmün bozulması için yalnız başına yeterli bir sebep değilken (TTK m. 5/3 son cümle), görev mutlak bir bozma sebebidir (HMK m. 371/1 b).

Öte yandan Hukuk Muhakemeleri Kanunu asliye mahkemesi ile sulh hukuk mahkemeleri arasında malvarlığına ilişkin davalar açısından dava konusunun değerine bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi ilkesini terk ederek, malvarlığına ilişkin davalarda davanın değerine bakılmaksızın asliye hukuk mahkemesini görevli mahkeme olarak belirlemiştir. Bu hükmeye paralel olarak, Türk Ticaret Kanunu m.5/1 hükmü, Kanunun TBMM’nde görüşülmesi sırasında verilen bir önerge ile değiştirilerek, 6762 sayılı Kanunun 5/1 hükmündeki dava olunan şeyin değerine göre asliye ve sulh hukuk mahkemelerinin ticari davalara bakmakla görevli olduğu ilkesini terk etmiştir. Buna göre, dava konusu şeyin değerine bakılmaksızın bütün ticari davalar için asliye mahkemesi görevli olacaktır. Ancak, 6102 sayılı Kanunda bu konuda değişiklik yapılırken “asliye hukuk mahkemesi” yerine, doğrudan “asliye ticaret mahkemesi” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade, hem hükmün ikinci fıkrasının ilk cümlesiyle uyumsuzluğu, hem de görev ilişkisini çağrıştırdığı için, asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki işbölümü ilişkisi sistemiyle uyumlu değildir.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> **Kendigelen**, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul, 2011, s. 38.

## 2. Terim Meselesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda 6267 sayılı Kanundaki "iş sahası" terimi yerine "iş alanı" terimi kullanılmıştır. Oysa HMK m. 116/1-c hükmünde, uygulamada da kullanılan işbölümü terimi tercih edilmiştir. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu arasında bu konuda bir kavram birliği bulunmamaktadır. Türk Ticaret Kanununda kullanılan "iş alanı" terimi yerine uygulama ve Hukuk Muhakemeleri Kanununda kullanılan işbölümü teriminin kullanılması daha isabetli olacaktır<sup>4</sup>.

Öte yandan söz konusu hükümde kullanılan "**yenilenecek dava**" terimi, Adalet Komisyonunda "açılacak dava" (yeni bir dava açılacağı intibamı verdiği gerekçesiyle) kavramının yerine kullanılmıştır.

Ancak, "yenilenecek dava" terimi de usul hukuku bakımından uygun bir ifade değildir. Zira usul hukukunda bu kavram, daha çok dosyanın işlem den kaldırılmasından sonra davanın yenilenmesi için kullanılmaktadır (HMK m. 150).

## 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, Denizcilik İhtisas Mahkemesi ve Asliye Hukuk Mahkemesi İlişkisi

### a) 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre

5136 sayılı Kanununun 1 inci maddesi ile 29/06/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4 üncü maddesine ek fıkra eklenmiştir. Bu düzenlemeye göre, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca, bu Kanunun dördüncü kitabında yer alan deniz ticaretine ilişkin ihtilaflara bakmak ve asliye derecesinde olmak üzere Denizcilik İhtisas Mahkemeleri kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenir. Dolayısıyla söz konusu düzenlemede, Denizcilik İhtisas Mahkemeleri ile Asliye Ticaret Mahkemesi arasındaki ilişki bir görev ilişkisi olarak kabul edilmektedir.

### b) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 5/2 c. 2' ye göre ise, bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, **asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran** bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir. Bu durumda bu iki asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki ile deniz ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin ne olduğunun belirlenmesi gerekir. Geçekten burada görev mi; işbölümü mü yoksa iş dağılımı ilişkisi mi vardır?

Burada her ne kadar görev kavramı ve "münhasıran" ifadesi kullanılmış ise de, kanaatimizce Deniz Ticaret Mahkemeleri asliye ticaret mahkemesi olarak kurulduğundan<sup>5</sup>; asliye hukuk mahkemeleri ile deniz ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki TTK m. 5 bağlamında işbölümü ilişkisi; buna karşılık asliye ticaret ile deniz ticaret mahkemesi arasındaki ilişki ise, bu konuda ayrı bir düzenleme bulunmadığı için iş dağılımı (adi işbölümü) olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle, Deniz Ticaret Mahkemeleri özel değil genel mahkeme olarak kabul edilmelidir. TTK m. 5/3'ün ilk cümlesinin ifadesi de bu hususu teyit etmektedir. Söz konusu hükümde, ikinci fıkrada yazılı durumlarda, bir davanın hukuki veya ticari olup olmadığının bir ilk itiraz olduğu (deniz ticareti ile kara ticareti arasında ayırım yapılmadan) belirtilmektedir.

<sup>4</sup> Aynı görüşte **Kendigelen** s. 39 dp. 8.

<sup>5</sup> **Kendigelen** s. 39.

### III. İŞ BÖLÜMÜ İTİRAZI VE GÖNDERME KARARI

#### 1. İşbölümü İtirazı

6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, 6102 sayılı Kanunda da işbölümü itirazının tabi olacağı usul açısından, iki tarafın isteklerine tabi olan ve olmayan işler ayrımı yapılmıştır. Esasen her iki düzenlemede de işbölümü itirazının tabi olacağı usul, iki tarafın isteklerine tabi olmayan işlerin dışında kalan işler hakkında geçerlidir.

Buna göre, iki tarafın isteklerine tabi olmayan işler hariç olmak üzere, bir davanın ticari veya hukuki niteliği nedeniyle mahkemenin iş alanına girip girmediği, taraflarca sadece ilk itiraz şeklinde ileri sürülebilir. İlk itiraz haklı görüldüğü takdirde dosya talep üzerine ilgili mahkemeye gönderilir. Kararın sözlü bildirim veya tebliği tarihinden itibaren on gün içinde yenilenecek davaya bu mahkeme bakmak zorundadır. Ancak bu mahkeme, gönderen mahkemenin niteliğinden dolayı bağlı olmaksızın, davanın niteliğine göre uygulanması gereken usul ve kanun hükümlerini kendisi belirleyebilir.

Buna karşılık, iki tarafın isteklerine tabi olmayan işlere ilişkin davalar ise mutlak olarak Kanunda gösterilen mahkemelerde bakılır. Örneğin iflâs davasının mutlaka asliye ticaret mahkemesinde açılması gerekir. Bu davalara ilişkin itiraz bir ilk itiraz değildir. Taraflar yargılama bitinceye kadar itirazda bulunabilirler. Mahkeme de yargılamanın her aşamasında kendiliğinden davanın işbölümüne girmediğine ve dava dosyasının işbölümüne sahip mahkemeye gönderilmesine karar verebilir<sup>6</sup>. Keza bu davalara ilişkin gönderme kararı, görevsizlik kararı gibi yalnız başına temyiz edilebilir. Dolayısıyla bu işlere ilişkin davalarda verilen gönderme kararları üzerine yapılacak işlemler, tamamen görevsizlik kararı üzerine yapılacak işlemler gibidir<sup>7</sup>.

#### 2. Gönderme Kararı Üzerine Yapılacak İşler

6762 sayılı Kanunda, gönderme karardan sonra yapılacak işlemler ve süreler konusunda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun görevsizlik kararı üzerine yapılacak işlemlere ilişkin hükümlerine yollama yapılmıştır. Öte yandan HUMK m. 193'deki sürenin ne zaman başlayacağı konusunda yaşanan tereddüt, 11.10.1976 tarih ve 5/5 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararı<sup>8</sup> ile çözülmüştür. Buna göre, gönderilen (veya gönderen) mahkemeye başvuru süresi, gönderme kararı yüze karşı verilmiş ise kararın tefhim edildiği tarihten itibaren, gönderme kararı davacının yokluğunda verilmişse, gönderme kararının davacıya tebliğ edildiği tarihten itibaren işleme başlamaktaydı.

Bu gerekçeyle, 6102 sayılı Kanunun 5/3 maddesinde, açıkça “**kararın sözlü bildirim veya tebliği tarihinden itibaren on gün içinde**” harekete geçilmesi öngörülmüştür. Ancak Kanun koyucu sadece bu düzenleme ile yetinmemiş, hemen arkasından gelen fıkrafta, tıpkı 6567 sayılı Kanunda olduğu gibi, görevsizlik sebebiyle dava dilekçesinin reddi halinde yapılacak işlemlere ve bunların tabi oldukları sürelerle ilişkin usul hükümlerinin iş alanına ait ilk itirazın kabulü halinde de uygulanacağını hükme bağlamıştır. Görevsizlik sebebiyle dava dilekçesinin reddi halinde yapılacak işlemler ve bunların tabi oldukları sürelerle ilişkin usul hükümleri Hukuk Muhakemeleri Kanununun 20 nci maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, “Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren **iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak**, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir.”

<sup>6</sup> Karahan, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 22. Tıpkı Baskı, Konya 2011, s. 67; Karşlı, s. 118.

<sup>7</sup> Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 183; Atalı, Murat, Genel Mahkemelerle Ticaret Mahkemeleri Arasındaki İşbölümü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1993, s. 105. Karahan, s. 67.

<sup>8</sup> RG 07.12.1976/16782

Görüldüğü üzere gönderme kararı üzerine yapılacak işlemler ve uygulanacak süre konusunda, TTK m. 5/3'de açıkça düzenleme bulunmasına rağmen, son fıkrada yine **“tabi olacak işlemler”** ve **“uygulanacak süre”** konusunda HMK m. 20'ye atıfta bulunmaktadır. **Dolayısıyla burada 10 günlük sürenin mi yoksa iki haftalık sürenin mi geçerli olacağı konusunda ciddi bir hukuki mesele bulunmaktadır.**

Bu konudaki düşüncemize gelince; öncelikle, sorunun yapılacak bir kanuni düzenleme ile çözümlenmesinin en doğru seçim olacağı kanaatindeyiz. Buna göre, TTK m. 5'de gönderme kararı üzerine yapılacak usul işlemleri ile bunların tabi oldukları süre konusunda bir düzenleme yapmaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu konuda son fıkrada yapıldığı gibi Hukuk Muhakemeleri Kanununa atıf yapılması hem yeterli hem de daha uygun olacaktır.

Şayet bir kanuni düzenleme olmadan Kanun yürürlüğe girecek olursa, aşağıdaki gerekçelerle bu durumda uygulanacak usul hükümleri ve geçerli olacak süre açısından Hukuk Muhakemeleri Kanununun hükümlerinin geçerli olması gerektiği kanaatindeyiz.

1. Hükümün konuluş amacının Hukuk Muhakemeleri Kanununun görevsizlik kararı üzerine yapılacak usul işlemlerinin ve sürenin burada da geçerli olacağını kabul etmek olduğu açıktır. Nitekim TTK m. 5'de öngörülen 10 günlük süre, HUMK m. 193/III'den kaynaklanmaktadır.

2. Kanun koyucu iki farklı süre öngördüğüne göre, hukuki dinlenilme hakkının gerçekleştirilmesi açısından da daha uzun olan sürenin uygulanması yerinde olacaktır.

3. HUMK m. 193/III'deki 10 günlük süre kanun koyucunun iradesi ile (HMK m. 20 ile) iki haftalık süreye dönüştürülmüştür. Bu nedenle 10 günlük sürenin kanun koyucunun mülga olan Kanundaki iradesi, dolayısıyla artık mevcut olmayan iradesi olduğunu da söylemek mümkündür.

Öte yandan 6102 sayılı TTK m. 5/3 ikinci cümlede; “İlk itiraz haklı görüldüğü takdirde dosya talep üzerine ilgili mahkemeye gönderilir.” şeklinde ifade edilmiştir. Buradaki “Talep üzerine” ibaresi Adalet Komisyonunda eklenmiştir. Esasen işbölümü itirazı bir ilk itiraz olduğuna göre (HMK 116/1-c) böyle bir ifadeye gerek bulunmamaktadır. Ancak uygulamada bazı mahkemeler talep olmadan da gönderme kararı verdikleri için, kanun koyucu bu şekilde açık bir düzenlemeye ihtiyaç duymuştur.

Buna karşın söz konusu talebin nereye yapılacağı açıkça ifade edilmemiştir. Kanaatimizce HMK m. 20 çerçevesinde göndermeye ilişkin talebin karar veren mahkemeye yapılması gerekir.

#### IV. SONUÇ VE ÖNERİ

İşbölümü itirazı üzerine verilen gönderme kararına karşı başvuru konusunda geçerli olan süre ile ilgili olarak Türk Ticaret Kanununun 5 inci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları arasında mevcut çelişkinin öncelikle yasal bir düzenleme ile çözülmesi gerekir. Bu konuda yasal bir düzenleme yapılmaması halinde, yukarıda açıkladığımız gerekçelerle, gönderme kararı üzerine uygulanacak usul işlemleri ve geçerli olacak süre meselesinin şu şekilde çözülmesi gerekir: *Gönderme kararı üzerine kararın tefhim veya tebliğinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurularak dosyanın (gönderilmesine karar verilen) mahkemeye gönderilmesinin talep edilmesi gerekir.*